

Hlavně se nedostat do křeče

Matematikář a tělocvikář Tomáš Chrobák o mezinárodní učitelské soutěži i o tom, jak pojmout nyní aktuální distanční výuku

JITKA POLANSKÁ

Učí na malé škole v Bašce nedaleko Frýdku-Místku matematiku a tělocvik. Loni vyhrál české kolo učitelské soutěže Global Teacher Prize a letos se dostal do finále celosvětového klání. „Soutěž mi pomohla obhájit styl, kterým učím, proto jsem se do ní ostatně i přihlásil,“ říká Tomáš Chrobák, matematikář konstruktivisty, využívající ve výuce Hejného metodu. I on je nyní nucen vést své hodiny na dálku. Jak se s tím vypořádá a co doporučuje rodičům?

LN Přestože se teď veškerá pozornost veřejnosti soustředí na pandemii koronaviru, je pro Českou republiku skvělá zpráva, že jste se dostal do finále mezinárodního kola učitelské soutěže Global Teacher Prize. Z kolika učitelů vás vybrali?

Psalí, že z dvanácti tisíc a finalistů je nás padesát. Jsem samozřejmě moc rád, i když musím říct, že kdyby mě česká organizátoři ceny nepošouchlí a nepomohli mi s přihláškou, asi bych do toho nešel. Bylo to strašně moc papírování.

LN Ale vítěz získá celý milion dolarů!

To je pravda, ale aby si někdo nemyslel, že to jde učitelům do kapsy. Mně na tom přišlo lákavé, že loni ty ceny předával herec Hugh Jackman z Wolverína, toho zbožňuju. Měl jsem i takovou masku na karnevalu.

LN Jste loňským vítězem českého kola soutěže. Na slavnostním vyhlášení výsledků jste přiznal, že se vám třesou kolena. Co to způsobilo?

Vždycky když jsem v nějaké nové roli, cítím nejistotu a pochybnosti. Jako začínající učitel jsem dlouho řešil, jestli na to vůbec mám, učit děti, jestli už třeba nejsem za hranicí svých možností. Asi v tom hrálo roli i to, že u nás v rodině nikdo neměl vysokou školu a ani u mě se s tím nepočítalo. Nakonec ji ale máme já i bratr. Pak když jsem se v učení zabydlel a začal působit i jako lektor Hejného metody, se pochybností vrátily a nějakou dobu trvalo, než jsem sám sebe přesvědčil, že mám jako lektor nějaké kvality. No a na tom ocenění jsem si znovu připadal jako někdo, kdo je tam náhodou, možná i neprávem.

LN Už vás to přešlo?

Asi ano.

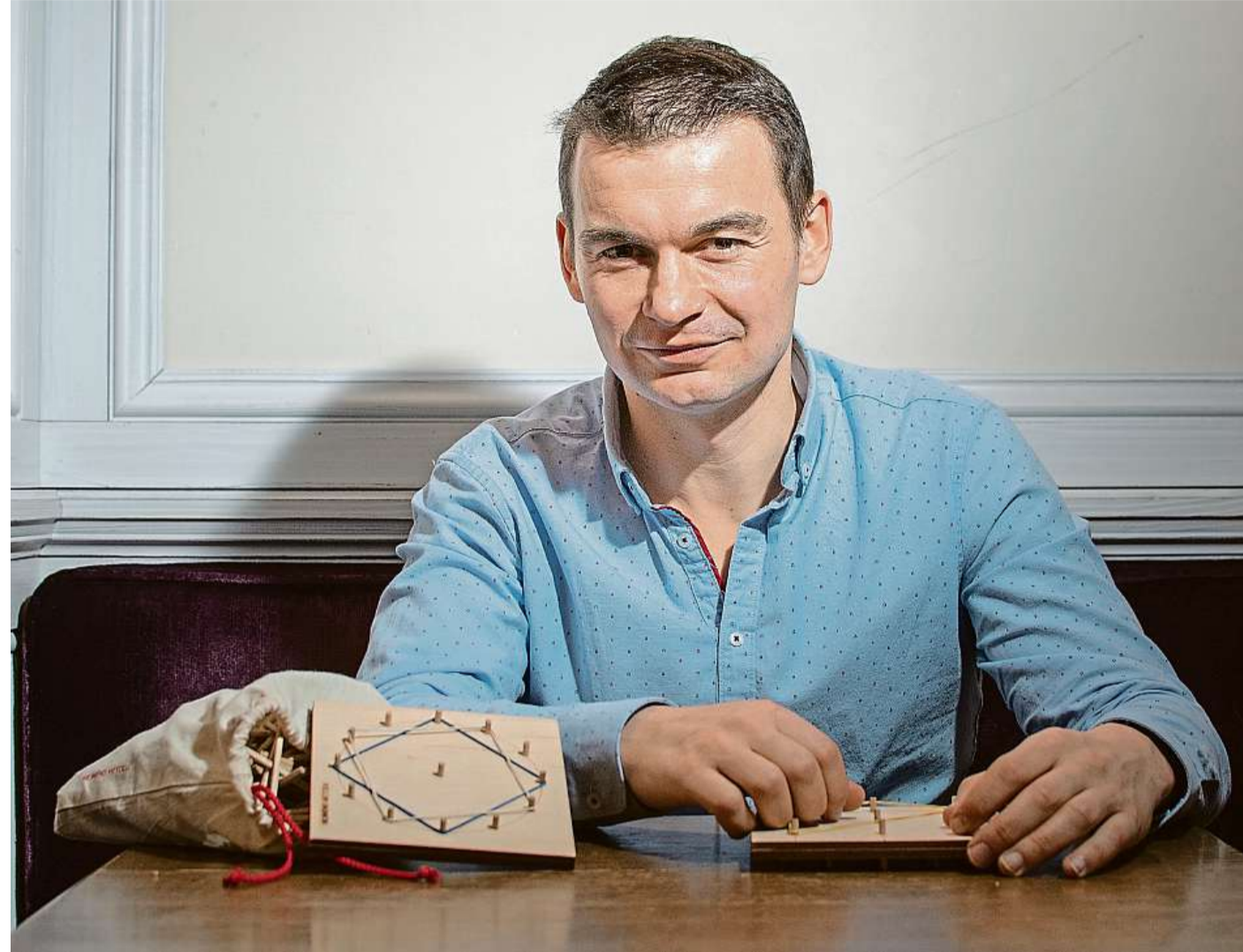
LN Do soutěže jste se přihlásil už rok předtím, ale tehdy jste nepostoupil ani do finále. Čím to bylo a co jste změnil?

Napoprvé jsem se neuměl dostatečně popsat, ta přihláška je poměrně komplexní. V tom dalším roce mi s ní pomohla Monika Olšáková, moje kolegyně z blízké školy, která v soutěži získala druhé místo. My jsme sehraní tým. Ona je i lektorkou čtenářské gramotnosti, s češtinou si rozumí víc než já. Díky jejím dotazům jsem si ujasnil, co všechno dělám a co jsem původně do přihlášky nenapsal. A přitom jsem sám sebe hodnotil. Šlo o různé aktivity mimo třídu, kolegiální podporu učitelů a tak. Myslím, že spousta pedagogů dělá mnoho zajímavých věcí a nechce, neumí nebo nemá potřebu je zviditelnit. Já to velmi dobře chápu.

LN Proč jste do té soutěže šel?

Chtěl jsem obhájit svůj styl učení, Hejného metodu. V tom mi první místo v soutěži dalo obrovskou devízu, podporu.

LN Jak to, že když jste napoprvé neuspěl, nevdal jste to?

Objevování vítáno. Věřím tomu, že si žáci jsou schopni během hodiny na vše přijít sami, říká učitel matematiky Tomáš Chrobák.

FOTO MAFRA - MICHAL TUREK

To mě vůbec nerozhodilo, já jsem na to zvyklý, mně se zpravidla napoprve nepovede nic. Ale když vytrvám, můžu být dobrý. Potvrdilo se to ve sportu i v tom učitelství.

LN Hejného metoda je milovaná i zatracovaná. Jak jste se k ní dostal vy?

Učil jsem deset let na sídlištní škole ve Frýdku-Místku. Poměrně vyhlášené. Byl jsem, myslím, dobrý učitel už tehdy, uměl jsem věci vysvětlit, ale didaktiku jsem neuměl skoro žádnou. Sháněl jsem se po školení, chtěl jsem se zlepšit, ale nacházel jsem jen mírně vylepšení, trochu zajímavější úlohy, trochu hravosti, ale nic zásadního, co by odpovídalo na mé otázky. Pak jsem narazil na Hejného metodu, na konstruktivismus – a to bylo něco úplně jiného, to mě chylo. Začal jsem to zkoušet, ale teď zpětně mi ty moje začátky připadají slabé, dlouho to nebylo ono. Hodně jsem se zlepšil, až když jsem metodu začal lektorovat.

LN Jak jste se z Frýdku-Místku dostal do Bašky?

V té škole se změnilo vedení a už mi tam nebylo dobře. Vydržel jsem to ještě dva roky a pak odešel na rok na rodičovskou dovolenou s dcerou. Zpátky se mi vracet nechťelo. A objevila se možnost jít do Bašky, Frýdek-Místek, kde bydlím, je kousek. Baška má necelé čtyři tisíce obyvatel a původně tu škola nebyla, ale obec se rozhodla ji postavit, aby děti nedojížděly do města. Teď tu máme první i druhý stupeň. Já jsem tady začal jako

Matematika je u dětí neoblíbená, protože je podaná uměle. Žáci se učí počítat a najednou přejdou k algebře... Neučí se proč, učí se jak.

jediný učitel matematiky na druhém stupni. Na malý úvazek, byla to jen šestá třída, byl jsem ještě na rodičovské. Před nástupem jsem paní ředitelce řekl, že chci učit podle Hejného, že je to moje podmínka. Na té předchozí škole jsem učil její syny, takže mi věřila, že jsem dobrý matikář a nejdu do žádného hazardu. A kývla.

LN Takže s vedením jste se domluvil, ale co další úhelný kámen, rodiče?

Když mi paní ředitelka dala souhlas, udělal jsem pro rodiče kavárnu, takové setkání, kde jsem jim to, jak budu učit, vysvětloval. Byly z toho docela pař, i negativní reakce se ozvaly. Určitě v té chvíli pomůže, když má člověk nějakou argumentační výbavu. Nějak jsem to ustál. No a pak přišel nástup do třídy. Šestka, do té doby měli matematiku klasicky. Chytili se výborně a pochvalují si to. Ted jsou v sedmínce. Bystří žáci si si všuňají, že dostávají úkoly, které jsou pro ně výzva. Je nesmysl třídu vést tak, že všichni dělají to samé.

LN Zmínovaly děti z vaší třídy i nějaká negativa výuky?

Ano, některým děvčatům (ted aby to nevypadalo, že jsem genderově zaujatý, ale byly to holky) vadilo, že musejí přemýšlet. „Já neumím přemýšlet, já se to chci naučit,“ říkaly. Nebo někoho frustrovalo, že jim hned nefeknu výsledek. Některí žáci se bojí nejistoty. Když nemají známý postup, hned by se vrhli ke kalkulačce. Ale postupně se osmělily, přestanou ty kroky do neznáma odmitat. Od příštího roku bych kromě druhého stupně chtěl učit i jednu první třídu, vyzkoušet, jaké to je, vést děti k tomuhle rovnou od začátku. Nicméně pádným důkazem, že to funguje dobře, je fakt, že naše děti nestojí o šestiletý gympl. Ta třída zůstává skoro celá pohromadě. A to i díky skvělým kolegům. Máme opravdu mimořádně kvalitní sbor, na obou stupních.

LN Co podle vás dělá matematiku u dětí tak neoblíbenou?

To, že je podaná uměle. Děti se učí počítat a najednou přejdou k algebře. Vidí nějaká písмена,

ale nemají k tomu novému jazyku vůbec žádný vztah, nic jim to neříká, nic si pod tím nepřestaví. Nebo zlomky, ty taky bývají problém. Vysvětlí se základní princip, namalují si čtvrtinu, polovinu a pak se rychle přechází ke sčítání zlomků a žáci si vůbec nezažijí, proč to dělají. Neučí se proč, učí se jak. A aby to učitelé nějak v tomhle rámci zvládli, musejí si vypomocť svou osobností: někdo je zábavný, někdo přísný a bere si na pomoc kárné prostředky.

LN Neoblíbená je matematika hlavně u těch, kdo z ní mají špatné známky...

Ano, výzvy pro žáka musí být vždy přiměřené jeho možnostem. Když je překážka příliš vysoká, neprokoná ji a znechuceně to vzdá. Proto tak zdůrazňuji význam gradovaných úloh, každý v té hodině musí dostat možnost něco vyřešit, na něco přijít. To podporuje jeho touhu se dál učit. V každé hodině by měly být úkoly minimálně tři úrovně.

LN Vy jste v kontaktu s Milanem Hejným, autorem metody?

Ano, tak dvakrát třikrát týdně si ráno skupujeme, od půl šesté do půl osmé, to mám doma klid. Vede mě, co se filozofie učení týče, a vytváříme další výukové materiály. To byl asi taky jeden z bonusů té učitelské ceny, ten kontakt s ním.

LN Jaké jsou vaše učitelské přednosti a nedostatky?

Začnu těmi slabšími stránkami. Jsem nesystematický. V hodině vím, kam mířím, ale žáci, kteří potřebují jasnou strukturu, ji možná ode mě nedostávají v té míře, jak by potřebovali. Taky musím trochu zapracovat na své češtině. A pak možná ještě to, že někdy propadnu nadšení pro nějakou novou věc a jsem do toho tak hrr, až to kolegy může zaplašit. Musím zapracovat na empatii.

LN A přednosti?

Matematika mě opravdu baví a opravdu hluboce věřím tomu, že žáci jsou schopni si na vše přijít sami, v rámci hodiny. Nechávám jim pro to maximální prostor, nemám potřebu držet situaci pod kontrolou direktivně, dokážu

Dnes, kdy máme vzdělávat distančně, je důležité netratit ze zřetele samotné žáky. Vnímání jejich potřeby a možnosti, i když nejsou ve třídě.

“

vytvořit bezpečné prostředí, kde se děti nebudou bát ani diskutovat. A myslím, že jsem kreativní, mám nápady. Rád spolupracuji s lidmi, s kolegy. Vlastně dělám nerad něco sám. S jedním týmem dělám letní tábory, s jiným sobotní školu, v Národním kabinetu zase metodickou příručku... Vypadá to, že toho je strašně moc, ale všude jsem jen jedna část celku. A baví mě to, život je tím velmi pestrý.

LN Naznačil jste, že vás ve škole nevnímali jako studijní typ, že se nepočítalo s vaším odchodem na vysokou školu. Proč?

Měl jsem problémy s chováním, nesnášel jsem monotónní výklady. Míval jsem ředitelskou pochvalu za matematickou olympiádu a zároveň ředitelskou důtku za chování.

LN Takže se vědělo, že máte matematický talent?

To ano, ale pak někdy v sedmé nebo osmé třídě přišla ta nudná matematika, kdy nám předváděli složité vzorce, které jsme měli reprodukovat, končilo veškeré přemýšlení. Hodně žáků v té chvíli odpadne nebo se drží nějak nad vodou, ale bez pochopení, o co jde.

LN V den, kdy se rozhodlo o uzavření škol, jste se rychle sešli s kolegyní Monikou Olšákovou a začali vymýšlet webinář pro učitele o tom, jak teď učit na dálku. Jak to dopadlo?

S Monikou hodně spolupracujeme, naše školy jsou poblíž, často spolu tvoříme hodiny, jeden učí, druhý to natáčejí, pak se o tom baví-

Tomáš Chrobák

■ Učitel matematiky a tělesné výchovy na 2. stupni ZŠ Baška nedaleko Frýdku-Místku.

■ Je členem Národního kabinetu matematiky, vyučuje a lektoruje Hejného metodu.

■ Vymyslel a organizuje projekt Sobotní škola hrou. V létě pořádá stanové tábory v lesích u řeky.

■ Loni se stal vítězem české části soutěže o nejlepšího učitele Global Teacher Prize a letos postoupil do finále mezinárodního kola.

■ Má dvě děti předškolního věku.

me a sdílíme s kolegy. Webináře neboli webové semináře děláme, takže bylo logické udělat jeden i teď, kdy my všichni učitelé máme tolik otázek. Dopadlo to snad dobře, za mě tak na 90 procent. Byly to tedy dva náročné dny příprav, zúčastnilo se kolem tisícovky lidí. Za cenné považuji to, že jsme měli možnost kolegy podpořit i psychologicky. Učitelé jsou často lidé s velkým vnitřním pocitem odpovědnosti. Chťejí žáky někam posunout. To je hezké, ale v některých situacích se ukáže i odvrácená strana téhle potřeby: úzkostné pocity z toho, že se něco nestihne, které si pak učitelé ventilují nesmyslnými požadavky. V dnešní době, kdy máme vzdělávat distančně, je důležité neztratit ze zřetele samotné žáky. Vnímání jejich potřeby a možnosti, i když nejsou ve třídě.

LN Jakou formou tedy vedete distanční vzdělávání vy sám?

Nehrotím to. Neberu to tak, jako že se v této době nějak zásadně rozhoduje o vzdělávání, důležité jsou i jiné věci. Už jsem viděl u kamarádů rodičů takové ty odstrašující příklady deseti stránek úkolů, co dostávají ze školy, dítě je v tom ztracené... Rozhodl jsem se, že úkoly budu dávat na bázi dobrovolnosti. Scio teď zveřejnilo testy, děti si je mohou zkoušet, zadám i nějakou skupinovou práci a výsledky se budou prezentovat, až budeme zpátky ve škole. Nepůjdu s látkou dál, ale víc do šířky. Musím počítat s tím, že některé děti odjedou s rodiči na chalupu a budou třeba offline. Mám s žáky schůzky online dvakrát týdně na půl hodiny. Těm, kteří budou mít zájem, samozřejmě budu zadávat práci, aby si měli nad čím lámat hlavu.

LN Nezvětší se pak rozdíl mezi žáky ve třídě?

Ty rozdílly tam jsou už od první třídy, tak jako tak. Výzkumy dokázaly, že v první třídě mohou být až šest let. A i já mám ve třídě žáky, kteří by zvládli středoškolskou matematiku a zároveň ty, kteří mají ještě problém s násobilkou. S tímhle učitel musí umět pracovat.

LN A jak vidíte roli rodičů v situaci, kdy jsou jejich děti nuceny doma?

Ti, kteří mají home office, by si mohli vyzkoušet domácí vzdělávání. Vyberte něco, co dítě baví, ne to, co podle vás musí. A tam začněte. No a těm, kteří mají svých starostí dost, chodí do práce a nevědí, kam dřív skočit, a ještě k tomu vyfázovali nějakého zbesilého učitele, který děckám posílá tuny povinných úkolů, lze jen vyjádřit podporu a popřát hodně síly, ať se tím nenechají rozhodit. Když to dítě nesplní, nic tak strašného se nestane. Nejdůležitější je se jako rodič nedostat do křeče. Být s dětmi v pohodě.

Autorka je spolupracovnicí LN